

ALLAH'A İMAN

ALLAH'A İNANMANIN GEREKLİLİĞİ

İnsanlık tarihi bize gösteriyor ki, en ilkel devirlerden beri, her çağda yaşayan insanlarda Allah fikri ve tapınma düşüncesi, dolayısıyla bir din inancı vardır. İnsan en eski zamanlardan beri, kâinat dediğimiz şu varlık üzerinde, üstün bir kudrete inanmış ve ona tapmıştır. Zamanla mağaralarda, taş kovuklarında tamamen ilkel bir şekilde yaşamış olanların da bu ihtiyacı duymuş oldukları bize kadar gelen eserlerinden, mağaralara çizdikleri resimlerden anlaşılmaktadır. İlkel insanın inancı ile aydın ve olgun bir insanın inancı arasındaki fark, o üstün kudreti belirlemekte ve ona verilen isimlerde ve sıfatlardadır. Bu duygu yani Allah inancı şüphe yok ki insanda yaratılıştan vardır. İnsan kendisini anladığı günden beri, üstün, aşkın (müteâl) ve her şeyi kuşatan bir yüce kudrete teslim olmak, ondan ilham almak, ondan yardım beklemek, hayır ve şer her ne olursa ondan bilmek duygusunu kendi içinde sezmiş, o kuvvetine korku ve ümit ile bağlanmış, onun Önünde diz çökmüş, yalvarmış, kurbanlar ve ibadetlerle ona yaklaşmak istemiş, kâinattaki maddî kuvvetlerin zararlarından korunmayı ve hayatın her türlü acılarına karşı koymayı O kudrete imanda bulmuştur.

ALLAH'IN VARLIĞININ DELİLLERİ

Bir kısım İslâm âlimine göre insandaki Allah inancı zaruri (zorunlu) ve yaratılıştan (fitrî) olduğu için Allah'ın varlığına dair dışarıdan deliller aramaya, mukaddimeler (öncüller) düzenleyerek, mantıkî ve aklî deliller sunmaya ihtiyaç yoktur. Fıtratı bozulmamış olan ve ruhu hasta olmayan her insan Allah'ın var ve bir olduğunu bulur ve anlar. Bu yoldaki deliller sadece insanı uyarmak ,Allah ın var ve bir olduğuna dair içindeki zorunlu bilgiyi geliştirmek içindir. Mıknatıs ile demir bir birine yaklaşıncı mıknatıs demiri nasıl çekiverirse -çünkü bu onun yaratılışında gizlenmiş bir özelliktir, o kabiliyet bozulmadıkça yaratılışının gereklerini yapacaktır - insan da iç ve dış âlemde Allah'ın varlığını gösteren şeylere bakarak Allah'ın varlığını bunlardan anlayabilecek, bir kabiliyette yaratılmıştır. Bununla beraber insanın kendi yaratılışı, kendi fıtratı da bizzat Allah'ın varlığına en açık bir delildir.

FITRAT DELİLİ

Selim bir fıtratla yaratılan ve yaratılışı dış çevrenin olumsuzlukları ile kirlenmemiş olan insan, normal olarak kendi güç ve kuvvetinin üstünde, kudret sahibi yüce bir yaratıcıyı kabul eder. Allah'ın varlığına inanmak, insanda tabii bir duygu ve şuurdur (ğarîze-i dîniyye). Bu duygu ve şuur, gaflet, inat, kibir gibi bazı arızı hallerle körelebilir. Fakat hiç bir zaman yok olmaz, insandaki bu Allah şuurunun oluşumunda insanlığın çaba ve gayretinin, nazar ve istidlalin (düşünce ve akıl yürütmesinin) herhangi bir etkisi yoktur. İnsan her başı sıkıştığı ve. üzüldüğü zaman bir ilâha, üstün ve aşkın bir güce sığınır, dua eder ve ondan niyazda bulunur. Onun bu davranışı fıtratının gereğidir:

“İnsana bir zarar geldiği zaman, yan yatarak, oturarak veya ayakta durarak (o zararın giderilmesi için) bize dua eder; fakat biz ondan sıkıntısını kaldırıncaya, sanki kendisine dokunan bir sıkıntıdan ötürü bize dua etmemiş gibi geçip gider. İşte böylece haddi aşanlara yapmakta oldukları şeyler güzel gösterildi.” (Yûnus/12; ayrıca bk. Nemi 27/62, Zümer 39/8, 49)”

HUDÛS DELİLİ

Kelâmcıların isbât-ı vâcib konusundaki delillerinin en meşhuru olan hudûs delili şöyle takrir edilir:

Âlem hâdistir (Yokken sonradan var edilmiştir, varlığından önce yokluğu söz konusudur.)

Her hâdisin bir muhdisi (var edicisi, meydana getiricisi) vardır.

Âlemin muhdisi de Allah Teâlâ’dır.

Âlem hadis olduğuna yani varlığının başlangıcı bulunduğu göre, onun var olması da olmaması da eşittir. Varlığı ile yokluğu eşit olan hadis var olması ve bu varlığın belirli bir zamana tahsis edilmesi ve ait kılınması, onun bir tahsis ediciye (belirleyiciye), bir muhdise (yaratıcıya) muhtaç olduğunu gösterir. Aklın ilkelerinden olan sebep-sonuç (illiyet- nedensellik) prensibine göre her meydana gelenin bir meydana getiricisinin, her hadis bir muhdisinin olması gerekir. İşte bu muhdis, irade ve ihtiyar sahibi, ezelî bir varlık olan Allah Teâlâ’dır. Hadisi meydana getiren muhdisin bir başka hadis varlık olması düşünülemez. Çünkü bu durumda müessirlerin (sebeplerin, illetlerin ve etkin varlıkların) sonsuza kadar devam edip gitmesi gerekir ki, akıl böyle bir şeyi caiz görmez.

İMKAN DELİLİ

Daha çok İslâm felsefecileri tarafından kullanılan bu delile göre, âlem mümkündür. Çünkü cüzlerden (parça) meydana gelmiştir. Cüz’lerden meydana gelen (mürekkebe) şey ise vâcib (var olmak için başkasına muhtaç olmayan, zorunlu) varlık olamaz, çünkü vâcib bileşik değildir. Mümkün, varlığı ile yokluğu eşit olanıdır. Mümkün var olduğuna göre, onun varlığını yokluğuna tercih eden bir etkin (müessir) varlığın bulunması zorunludur. Bu etkin varlık da kendisi gibi mümkün bir varlık olursa, o da bir sebebe, ve bir başka etkin varlığa ihtiyaç duyacak, böylelikle sebepler ve etkin varlıklar zinciri sonsuza kadar uzayıp gidecektir (teselsül) veya kısır döngüye, (devir) düşülecektir. Halbuki her iki düşünce şekli yanlış ve imkânsız olduğu için insanı açmaza ve mantikî çelişkiye için insanı açmaza ve mantikî çelişkiye götürür. O halde, mümkün olan âlemin yaratıcısının ve sebebinin, vâcibü’l-vücûd (varlığı zorunlu) olması gereklidir. O da Allah Teâlâ’dır.

İBDÂ, İLLET – İ ĞÂİYYE VE NİZAM DELİLLERİ

İbda', bir şeyi daha önceki bir örneği ve modeli olmaksızın yaratmak ve meydana getirmek demektir. Ğâiyye ise bir şeyin varlığının hikmeti, gerekçesi ve yaratılışındaki amacı anlamına gelir. İbdâ' ve illet-i Ğâiyye delili, evren ve insandaki eşsiz güzellikleri, şaşmaz düzen ve ahengi inceler. Bunların önceki bir örnek ve modeli olmaksızın yaratılışlarını ve hepsinin belli bir amaca ve gayeye yönelik olarak hikmetli ve düzenli bir biçimde var, kılınmalarını ele alır. Daha sonra bütün bunları yaratan varlığın akıl, ilim, kudret ve idrak sahibi Yüce Allah olduğunu ispatlar.

KABÛL-İ ÂMME (BEŞER TARİHİ) DELİLİ

İnsanlık tarihi bize göstermektedir ki, yeryüzünde ırkları memleketleri, görüş, din ve mezhepleri farklı olmasına rağmen bütün milletler, bu âlemde hikmet sahibi bir yaratıcının eserlerini müşahede ettiklerinden şüphe etmemişler, ezeli ve kadim bir yaratıcının var olduğunu kabullenmişler ve O'na tapınmışlardır. Nereye gidilirse gidilsin kaba ve basit bir şekilde de "olsa bir din ve tanrı fikrine rastlanılmıştır. Tarih boyunca çeşitli "dönemlerde -bir takım hurafeler bulunmakla beraber insanda tanrı fikri daima mevcut olmuştur. Hatta inkârın en aşırı noktasına ulaşmış olan kimseler bile, büyük bir felâketle karşılaştıkları zaman, taşa, toprağa, ağaca sığınma yerine kendinden üstün bir yüce kudrete sığınmayı tercih etmişlerdir. İşte dönemleri, memleketleri ve kültürleri birbirinden farklı olan milletlerde görülen bu ilâh fikri ve din duygusu, Allah'ın varlığına delâlet etmektedir.

İHTİRÂ' DELİLİ

İhtira' yaratmak demektir. Biz etrafımıza baktığımızda bütün varlıkların yaratılmış olduğunu görüyoruz. Cisimler önce cansızken, onlarda sonradan hayat, akıl ve bilincin yaratıldığını gözlemliyoruz. Her yaratılan şeyin bir yaratıcısının (muhteri') olması zorunludur. Öyleyse şu varlıkların da ezeli bir yaratıcısı vardır, o da Cenab-ı Hak'tır. Şu âyetler ihtira' delilini kapsamaktadır.

"İnsan neden yaratıldığına bir baksın! Atılan bir sudan yaratıldı. (O su) sırt ile göğüs kafesi arasından çıkar." (Târik 86/5-7).

(İnsanlar) devenin nasıl yaratıldığına bakmazlar mı? Göge bakmıyorlar mı nasıl yükseltilmiş? Dağların nasıl dikildiğine bakmazlar mı? Yeryüzünün nasıl yayıldığına bir bakmazlar mı?" (Ğâşiye 88/17-20).

Ey insanlar! (Size) bir misal verildi; şimdi onu dinleyin: Allah'ı bırakıp da yalvardıklarınız (taptıklarınız) bunun için bir araya gelseler bile bir sineği dahi yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey kapsa, bunu ondan geri de alamazlar. İsteyen de âciz, kendinden istenen de!" (Hacc-22/73).

HAREKET DELİLİ

Biz kâinatta hareket eden şeylerin var olduğunu tecrübe ile biliyoruz. Her hareket edenin bir muharriki (hareket ettiricisi) vardır. Bu muharrikin kendisi de hareket halinde ise, onu da; harekete geçiren bir başka muharrik vardır. Çünkü bir şey kendiliğinden harekete geçemez. Böylece hareket eden ve ettirenler, zincirini geriye doğru sonsuz olarak sürdürmek mümkün değildir. O halde bir ilk muharrik vardır. O da vâcibü'l-vücûd' olan Allah Teâlâ'dır.

KEMAL DELİLİ

İnsanda bulunan kemal (yetkinlik, olgunluk) fikri esas alınarak Allah'ın varlığı ispatlanmaya çalışılan delildir.

Descartes'in (1596-1650) benimsediği bu delil şöyle tahrir olunur: Bizde bir kemal ve olgunluk fikri vardır. Bunda hiçbir şüphe yoktur. Bu düşünce insana kendisinden gelemez. Çünkü insan eksik bir varlıktır. Bu düşünce ma'dûmdan (yok) da gelemez. Çünkü ma'dûm, bir şeyi meydana getiremez ve var oluşun sebebi olamaz. Bizi kuşatan âlem de eksik olduğu için, kemal fikrinin âlem tarafından bize verilmesi de mümkün değildir. O halde bu düşünce bize, ancak en kâmil ve olgun, eksiklikten münezze ve yüce bulunan Allah'tan gelir. Bu delili Descartes'tan yıllarca önce yaşamış olan Fârâbî (v. 339/950) de işlemiş ve adına ekmel varlık delili demiştir.

NAMÜTENAHİ DELİLİ

Namütenahi, sonsuz ve nihayetsiz demektir. Bu delile göre bende bir sonsuzluk fikri vardır, Ben sonu olmayan bir varlık düşünüyorum. Bu düşünce bana benden gelmez. Çünkü ben sonluyum. Benim dışındaki eşyadan gelmez. Çünkü onlar da sonludurlar. Sonsuzun illeti (var edici sebebi) sonsuz bir varlık olur. Bu sonsuzluk fikrini bana telkin eden bir sonsuz varlık vardır. O da Allah Teâlâ'dır. Namütenahi delili ile kemal delili arasında nitelik ve içerik açısından fazla bir fark yoktur.

Not: Prof.Dr. A.Saim KILAVUZ un İslam Akaidi ve Kelama Giriş adlı kaynağından 10.sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi nde Allah ın varlığının delilleri konusunda öğrencilere okutmak için derlenmiştir.

Zafer KAYA

DKAB ÖĞRETMENİ